

2019-03-15

Arbetsmiljöverket
112 79 Stockholm
arbetsmiljoverket@av.se

Ulrika Hagström
+46 70 555 1220
ulrika.hagstrom@tco.se

TCO yttrande över Arbetsmiljöverkets förslag till nya föreskrifter om arbetsplatsens utformning

TCO har beretts tillfälle att yttra sig över Arbetsmiljöverkets förslag till nya föreskrifter om arbetsplatsens utformning och inkommer härmed med följande synpunkter.

TCO ställer sig positivt till stora delar av Arbetsmiljöverkets förslag till nya föreskrifter om arbetsplatsens utformning. Innehållet är i flera delar lättare att ta till sig än i de gällande föreskrifterna, detta tack vare ett mer stringent språk, kortare paragrafer och användandet av punktlistor.

TCO vill dock framföra följande synpunkter på förslaget.

Mer intuitiv disposition

TCO inser att det är en stor utmaning att, med detta omfattande material, hitta en väl fungerande disposition. Första prioritet måste vara att dispositionen känns intuitiv för den gemene användaren, (snarare än för experter och sakkunniga). Som förslaget nu är utformat finns *dricksvatten* på ett ställe i föreskrifterna medan *vatten och avlopp* finns på ett annat, *utrymning och brandskydd* finns på ett ställe medan *utrymning, larm och brandskydd* finns på ett annat liksom *temperatur och klimat* finns på ett ställe medan *termiskt klimat* finns på ett annat. Även om det, efter en del eftertanke, framgår vilken logik som ligger bakom detta upplägg menar vi att det inte alls är intuitivt för användare.

För att förenkla bör hela avsnittet ”organisatoriska krav” plockas bort så att respektive regel inom detta avsnitt istället placeras i anslutning till det område som denna regel berör. Undantag bör göras för den föreslagna 23 § som istället skulle kunna placeras direkt i anslutning till skrivningen om systematiskt arbetsmiljöarbete.

TCO förutser att det kan bli ett problem att den definition som i dessa föreskrifter finns för ”organisatoriska krav” är svår att foga samman med den definition av ”organisatorisk arbetsmiljö” som finns i AFS 2015:4.

Vidare menar TCO att avsnittet om projekteringsansvar bör förläggas allra längst bak i föreskrifterna, eller helst placeras i ett separat

föreskriftshäfte. Den stora merparten av användare av föreskrifterna berörs inte alls av detta avsnitt. TCO konstaterar att arbetsmiljölagen redan har en kraftig slagsida mot regleringar av den mansdominerade byggsektorn. De behöver inte dessutom ligga i inledningen av föreskrifter som gäller generellt.

TCO saknar ett genusperspektiv i konsekvensutredningens analys av förslaget till reviderade föreskrifter om arbetsplatsens utformning.

Ett tydligare tjänstemannaperspektiv

TCO saknar överlag ett mer utarbetat tjänstemannaperspektiv i förslaget till föreskrifter om arbetsplatsens utformning. Det behövs till exempel tydligare skrivningar om kontorsarbetsmiljön. En pågående trend är en allt mindre yta per anställd. Tidigare enskilda arbetsrum ersätts i allt större utsträckning av ”öppna kontorslandskap”, däribland så kallade aktivitetsbaserade kontor och flexkontor. Det är angeläget att olika arbetsmiljöaspekter som har bäring på dessa sätt att utforma arbetslokaler utvecklas och ges plats i föreskrifterna. Det bör till exempel regleras i föreskriftstext att tillräckligt många kontorsplatser ska finnas för att klara behoven från hela personalstyrkan. I de fall det finns stöd i forskning bör även en ”minimiyta” per anställd som arbetar i kontorsmiljö regleras eller åtminstone rekommenderas. Man behöver även beakta att man i många verksamheter hanterar olika former av känsligt och sekretessbelagt material. De medarbetare som hanterar sådana uppgifter behöver lokallösningar som är anpassade till denna typ av arbete.

Föreskrifterna bör också tydligare knyta an till arbetsmiljölagens krav på både generell och individuell anpassning av arbetssituationen. Särskilt tydligt blir detta behov för den kognitiva arbetsmiljön där olika störningsmoment, som visuella störningar och störningar genom ljud, försvårar den koncentration som krävs för att utföra kognitivt krävande arbetsuppgifter. Under rubriken ”Tillgänglighet och utformning” före 33 § bör även ingå exempel på egenskaper som är en arbetsplats tillgänglig för personer med neurologiska funktionsvariationer.

Distansarbete är i dag en relativt vanlig företeelse. Vid kontorslandskap förekommer det även att tjänstemän hänvisas till arbete i hemmet om särskilt lugn och tyst arbetsmiljö behövs för att utföra vissa arbetsuppgifter. Enligt det nya förslaget till föreskrifter om arbetsplatsens utformning är arbetsplatser som arbetsgivaren inte äger eller har hyresavtal för, exempelvis enskilda hem, undantagna från dessa föreskrifter. I dagens arbetsliv förekommer även anställda som i överenskommelse med arbetsgivaren har sin stadigvarande arbetsplats i hemmet. TCO ställer sig mot denna bakgrund frågan ifall skrivningarna i 4 § med tillhörande allmänna

råd är tillräckligt tydliga för att inte feltolkningar ska uppstå, om att arbetsgivaren ändå har ett ansvar för arbetstagarens hälsa enligt arbetsmiljölagen och andra föreskrifter. Förslagsvis skulle det i de allmänna råden kunna nämnas något om att arbetsgivaren har ett ansvar för ergonomiska anpassningar av arbetet så att eventuella arbetsskador förebyggs, även då arbetsplatsen utgörs av ett hem. Undantaget från föreskrifterna leder även till frågan om vem som har ansvaret om något skulle hända den arbetstagare som distansarbetar från exempelvis hemmet.

Fylligare SAM-paragraf

I och med att vissa regler som beskriver ett förfarande som ligger inom ramen för det systematiska arbetsmiljöarbetet har plockats bort (exempelvis nuvarande 10 § AFS 2009:2) skulle TCO vilja se att paragrafen om systematiskt arbetsmiljöarbete utvecklas, för att det inte ska uppstå en lucka i regleringarna. Detta kan antingen göras genom en längre föreskriftstext eller med hjälp av kompletterande allmänna råd.

Hantering av allmänna råd

TCO uppskattar att det nya förslaget till föreskrifter innehåller allmänna råd, då en mycket stor del av den information som finns i nuvarande allmänna råd är vägledande och till stor hjälp för de lokala parternas förståelse av varför en viss åtgärd ska göras, samt för att få hjälp med användbara metoder.

Innehållet i dessa matnyttiga allmänna råd bör inte sällas bort enbart med syfte att passa det nya formatet med korta kommentarer vid paragraftexten. Informationen som i dag finns i allmänna råd bör även i fortsättningen finnas tillgängliga, förslagsvis i en bilaga i nära anslutning till paragraferna, vilket blir lättillgängligt för läsaren.

Synpunkter på enskilda paragrafer eller tillhörande allmänna råd:

Tillgänglighet 22 §

Den föreslagna skrivningen innebär att arbetsgivare kan vänta med att vidta åtgärder för att säkerställa tillgänglighet till dess att "behovet uppstår". TCO befarar att en sådan reglering leder till att arbetsgivare undviker att anställa personer med funktionsnedsättning, på grund av de kostnader som det skulle kunna innebära.

I förslaget är det stort fokus på tillgänglighet kopplat till olika typer av i första hand fysiska funktionsnedsättningar. Föreskriften behöver även innehålla reglering och vägledning om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Det är särskilt angeläget mot bakgrund av

att man i många verksamheter ser olika former av öppna och aktivitetsbaserade kontorslösningar.

Omklädningsrum 77 § och 79 §

TCO:s uppfattning är att alla arbetstagare som utför arbete som kräver särskild arbetsklädsel ska ha tillgång till omklädningsrum eller annat lämpligt utrymme för omklädning. Därför bör bisatsen "...och en riskbedömning visar att ombyte behöver göras på arbetsplatsen" plockas bort. Paragraf 79 behöver uppdateras med en skrivning om transinkluderande omklädningsrum. (Lämplig formulering kan stämmas av med DO.)

Matutrymme 89 §

Lägg till skrivningen: "Sittplatser ska ha ryggstöd."

Vilutrymme 92 §

Skrivningen "eller vara lätt att ställa i ordning" tas bort då den riskerar att medföra att vilutrymmen inte finns tillgängliga på arbetsplatser.

Utrymning 98-103 §§

Det bör liksom tidigare finnas krav på att "*utrymningsvägar och dörrar till utrymningsvägar ska vara lätt tillgängliga och hållas fria från hinder*".

Utrymningsplan 114 §

TCO vill att kriterier anges för vilka typer av arbetsplatser en utrymningsplan inte bedöms behövas. Detta för att undvika godtyckliga bedömningar av enskilda arbetsgivare.

Dagsljus och utblick 130§

TCO vill att det exemplifieras i de allmänna råden vad *verksamhetens art* innebär i detta sammanhang. Detta för att undvika godtyckliga bedömningar av enskilda arbetsgivare.

Termiskt klimat 132 §

TCO uppfattar att begreppet *termiskt klimat* är svårt och bör ersättas av ett mer lättillgängligt språkbruk. Om detta inte är möjligt måste begreppet termiskt klimat definieras.

TCO efterfrågar ännu tydligare skrivningar om lufttemperaturen. Det är enligt vår mening inte tillräckligt att vid varaktiga temperaturer som överstiger 26 grader på sommaren endast begära att det

”termiska klimatet undersöks närmare”. Det bör finnas krav om akuta och kortsiktiga åtgärder (antingen tekniska eller organisatoriska) vid för hög eller för låg inomhustemperatur som ett komplement till att förändringar genomförs på medellång sikt.

Mot bakgrund av att det finns säkerhetsrisker och är försvårande att arbeta i för varmt inomhusklimat och att kyla ökar fysiska besvär, skulle man kunna överväga om inte angivna gränsvärden i de allmänna råden bör läggas i föreskriftstexten.

Buller 139 §

Det bör framgå av de allmänna råden att även människoröster kan vara en bullerkälla, och att det särskilt bör beaktas i kontor med öppna planlösningar.

Väntrum 111 § AFS 2009:2

Låt denna regel finnas kvar eller vidga skrivningen om pausutrymmen så att den även inbegriper längre väntetid.

I konsekvensutredningen motiverar Arbetsmiljöverket att denna paragraf styrks enligt följande: ”Boende eller vistelse utanför arbetstid regleras inte av AML och Arbetsmiljöverket anser därför att kravet på överliggningsrum och väntrum ska tas bort ur föreskrifterna.” Det nu gällande kravet om väntrum gäller emellertid inte ”boende eller vistelse utanför arbetstid” utan ”arbetsställen där längre väntetid normalt förekommer för arbetstagarna”. Det finns uppenbart flera yrkeskategorier där väntetid är en realitet, även under arbetstid.

Överliggningsrum 112 § AFS 2009:2

Låt denna regel finnas kvar men modernisera skrivningen så att den inte bara omfattar de som jobbar i ”kommunikationsbranschen”, utan även t.ex. de som med tabellbunden regelbundenhet reser till samma ort och uppehåller sig där vid tid för vila.

Eva Nordmark
Ordförande

Ulrika Hagström
Utredare